

Salvatge foc

LLIBRES / NARRATIVA / 9 FEBRER, 2021

A *La Lectora* sabem que llegir és tornar-hi infinites vegades.

Aquí també pots veure què ha escrit Júlia Ojeda Caba sobre *La casa de foc* de Francesc Serés.

Fa uns anys, amb l'excusa d'un aniversari, vaig deixar-me convèncer per anar a fer un vol amb globus aerostàtic a la Garrotxa. Em van dir que amb el preu del vol t'hi entrava també un esmorzar de forquilla del qual, certament, en guardo un record commovedor. Vam dormir en un poblet anomenat Santa Pau i vam llevar-nos ben d'hora, l'endemà, per fer el trajecte. El paisatge des del cel era magnífic, podies resseguir el contorn dels volcans amb la punta dels dits. Com un ocell, que ignora què el manté allà dalt, em negava a entendre el mecanisme que feia flotar el globus. Ja se sap que la inconsciència desorienta el perill. I així podia admirar-me del paisatge sense gota de vertigen. Un vent simpàtic ens va portar més enllà de Banyoles, fins que vam aterrar de forma bastant matussera sobre un arbre. Els més joves de l'expedició vam haver de saltar un perillós metre i mig —de la cistella a terra— i estirar una sirga per desencallar-lo de les branques. Quan pensàvem que ja estàvem salvats de la prodigiosa aventura vam adonar-nos que havíem anat a parar en un camp minat de tifes de vaca.

La vall del Ser, doncs, a vista de dron, és cert que sembla un lloc idíl·lic. Però quan la trepitges ja és una altra cosa. És més o menys el que ara ens pinta Francesc Serés a *La casa de foc* (II Premi Proa de novel·la). L'escriptor saidinenc ha demostrat una vegada més que les distàncies enganyen, i que no hi ha res millor que xafar el terreny, respirar-lo, per poder entendre'l amb tota la seva profunditat. Lògicament, tractant-se d'una novel·la de gairebé sis-centes pàgines, podríem acostar-nos-hi de moltes maneres i destacar-ne diversos aspectes. Em centraré sobretot en la construcció, la veu narrativa i els simbolismes de l'obra que em semblen més remarcables. Situem abans la trama, però.

Un home arriba al Sallent, poblet perdut al mig de la salvatge natura garrotxina. S'installa de lloguer a la Masia de Can Mau —i així, Mau, serà l'únic nom amb el qual el coneixeran al poble i nosaltres, lectors. Lentament, anirà explicant-nos el procés d'adaptació a una comunitat humana minúscula, un petit univers ple de secrets i de traumes. Anirà buidant d'escurçons la masia —i desbrossant-ne les feixes— al mateix temps que va trobant el seu lloc a la comunitat. I assistirem, sobretot, a la relació que establirà amb la família de Can Sol: Jordi, l'ambivalent patriarca —que té el do de trobar l'aigua— i les seves enigmàtiques descendents: la Carmina, la filla; i la Mar, la néta —que ha heretat l'habilitat de l'avi— i a qui el protagonista haurà de fer classes particulars.

La novel·la es construeix, sobretot, a partir de la veu d'aquest narrador, que esdevé dual. Discret a l'hora de narrar-nos vivències personals i camaleònic quan relata i fixa la memòria col·lectiva. D'una banda, doncs, descobrim aquest microcosmos a través dels seus ulls, de manera que, com a lectors, compartim la mirada curiosa del foraster. De l'altra, és també una veu capaç de camuflar-se i explicar-nos, com un cronista, multitud d'anècdotes i de relats que conformen el caràcter de l'indret. El narrador, al cap i a la fi, és un home àvid de vides alienes, un recollector de la memòria. Tal com afirma: «Em ve tot junt, hauria de saber separar històries, però em fan dol. Si no les expliques, es moren» (p. 410).

No és l'única ocasió en la qual el narrador posa èmfasi en el fet d'intentar recuperar el passat, en trobem també exemples a les pàgines 212 («el que necessito són històries, la capacitat de comprendre què els passa als personatges entre els quals visc») o també a la 540 («Això és el que em mata: les històries que no s'expliquen, han passat?»). De manera que podríem conceptualitzar la novel·la de diverses maneres. Podria ser com una rondalla de rondalles: un fil conductor principal que, al mateix temps, va desgranant-ne d'altres. Però també, alhora, fins i tot podríem entendre-la com una novel·la negra o policíaca, que podríem resumir així: senyor desconegut arriba al poble del Sallent. És rebut entre l'hostilitat i la curiositat dels vilatans. Va esbrinant a poc a poc secrets del poble per resoldre el misteri (criminal?) que amaga una de les famílies més il·lustres.

Destacant-ne una o l'altra, la gràcia de *La casa de foc* és que es tracta d'una novel·la que es va construint davant dels nostres ulls. Una novel·la que s'escriu al mateix temps que s'analitza. En aquest sentit, també són moltes les referències al voltant del procés d'escriptura (p. 26, 95, 191, 210, 333, 352, *et al.*) en què es valora la manera en la qual està explicant uns fets o intenta justificar les paraules o sensacions que tenia durant un moment determinat. El narrador juga amb el pas del temps, a explicar-nos una història des de la distància, sabent com acabarà, però narrant-nos-la des del present en què ell mateix la va viure.

D'aquí neix el misteri que pot crear enjòlit als lectors, perquè la desorientació i el desconcert al qual es veu sotmès el protagonista va de la mà del que sent també el lector. Francesc Serés ha creat una veu narradora que es presenta com a ingènua però alhora sorneguera. Amb el punt just de sentimentalisme però sempre lluny, molt lluny, de qualsevol tendència lacrimògena. De fet, i aquesta és una altra de les constants del llibre, el narrador és vist com algú *tonto*, un innocentàs que no trobaria aigua a mar (p. 129 o 576). Algú incapaç de caçar les insinuacions que es fan al seu voltant. La sentència «A veure, Mau, que ets molt llegit però també una mica justet» (p. 192) defineix molt bé quina és la mirada que té la gent del Sallent sobre el nostre narrador. I ajuda a afegir-hi sovint notes d'humor que fan més fluida la lectura.

És una estratègia que funciona molt bé. Per què ens resulten atractives totes aquestes històries que anem descobrint? Doncs potser perquè ens les narra el «ximple» del poble, maldant per descobrir-les. Aquesta candidesa, a més, acaba sent un dels encants davant de les dones que l'envolten (p. 401). La *captatio* constant del narrador: senzill, directe, graciós, incapaç de mentir i sovint una mica a la lluna resulta entranyable. Però ens l'hem de creure a ulls clucs? El narrador, a banda de tot això, també és escriptor: i quin escriptor no és un Pinotxo? És a través d'aquest personatge, doncs, que anem navegant per un mar de gent, de passats secrets i de paisatges. Centrant-se, sobretot, en el magnetisme que de seguida demostra el protagonista cap a la família de Can Sol.

La feina de saurí del seu *pater familias*, el Jordi de Can Sol, té un simbolisme important a l'obra. L'aigua que dóna vida i riquesa als qui la tenen. L'aigua com a element purificador que apaga focs (p. 108). I d'aquí, en part, el títol de l'obra, la casa que crema, però també la que il·lumina, Can Sol, la casa que fa foc nou i *tabula rasa*. L'aigua, continuu, que cobria en èpoques pretèrites tota aquesta vall i de la qual encara en queda constància gràcies als fòssils de petxines de la zona. De fet, el narrador es presenta a l'inici com un naufrag (p. 33). I sovint es compara el paisatge garrotxí amb extensions marines: «Enmig de totes aquelles serres, que des dels cims es veuen com les crestes que aixeca la maregassa, al fons d'una vall, vora el riu Ser, hi havia una casa amb llum i dues feixes netes» (p. 37) o s'estableixen analogies entre els habitants del poble i l'Arca de Noè (p. 217). Vist tot això, que l'hereva del Jordi es digui Mar, ella que porta el coneixement d'aquest paisatge a les venes, no sembla precisament una casualitat.

L'aigua, per tant, és el corrent subterrani que s'amaga i de sobte fa aflorar històries recents o atàviques que afecten els habitants del poble. Hi ha una consciència clara i alhora difusa del temps de la novel·la. El marc general és molt clar, de 2007 a 2018, se'ns diu, però dins d'aquests paràmetres el temps s'atura, s'escurça i s'allarga en capítols que difuminen la frontera dels anys. També per la influència de la terra que trepitgen, de la qual se'n remarca el caire magmàtic i prehistòric. Sovint, perquè els records ens porten temps enrere i també perquè la percepció «actual» des d'on s'expliquen ja ha començat a deformar-los. A mesura que el protagonista s'aclimata al paisatge que l'envolta, que és acceptat pels veïns, s'imbueix també del seu caràcter. Va amarant-se de la personalitat de la vall del Ser, s'endinsa i es dilueix en un col·lectiu del qual ja forma part —fins al punt que acaba donant nom a un dels topònims de la zona, la Gola del Llop (p. 572).

Posar l'àncora al Sallent, ajudarà el narrador a rescabalar-se del passat, a trobar un objectiu laboral en l'aula d'acollida d'Olot¹ que el doti de sentit i el vinculi amb la resta del món. I, al mateix temps, ajudarà la Mar a escapar-se d'un món massa reclus del qual és víctima. El contacte amb la jove rebel serà també la manera d'aproximar-se i entendre més bé el racó de món en què s'ha immers. És així com a poc a poc pot descobrir-ne els secrets, a mesura que llima les arestes dels personatges. Primer, a clatellades desagradables, més endavant, avançant amb prudència. *La casa de foc* és una novel·la que s'escudella lentament, que demana el mateix temps i espai que el del narrador per poder comprendre els secrets del lloc (aparentment) tan especial on ha anat a parar.

Escrita amb una prosa transparent i clara, àgil com un Manelic baixant de la muntanya, és un intent també de fixar un temps i unes persones, de deixar una constància escrita d'un territori. Segurament per això s'expliciten la resta d'autors que hi han passat i n'han parlat abans. Jordi de Bolòs, que esmenta la Masia on viu (p. 85), *L'Oceanografia del tedi*, d'Eugeni d'Ors (p. 241), o l'inevitable Josep Pla (p. 536) —hi ha algun racó de Catalunya que no compti amb una descripció precisa, gràcil, palpable del geni de Palafrugell?— Tot plegat per situar-se en una línia temporal que traci les coordenades del paisatge on ara es mou, alhora que reivindica la seva aportació d'escriptor que s'hi vincula.

En l'endemig, moltes excursions per la muntanya, anècdotes de caça, tràfic de drogues i les seves addicions derivades, un *cameo* de la farmacèutica d'Olot, poders taumatúrgics, assemblees veïnals, nens perduts al bosc, comunes hippies i altres desenes d'històries que aniran conformant, davant del lector, la creació i descoberta d'aquest nou món. És probable que aquesta dilatació de continguts condicioni en excés una tercera part de l'obra, «La conversa infinita» —s'entén la ironia—, en què d'una forma massa mecànica es van descabdellant els nusos i enigmes que havien conformat l'obra. En una mena d'interrogatoris o de converses més o menys forçades del narrador amb cadascun dels personatges, que sembla que vagin passant en fila índia per resoldre tot allò que se li ha escatimat durant els anys (les pàgines) anteriors.

Igualment, no entela una novel·la lloable, d'un home que comença perdut i que aconsegueix redimir-se a través de l'escriptura. Fixant i rescatant els personatges que l'han ajudat en aquest procés. D'una novel·la que acaba sent també un homenatge. I que demostra que el paisatge d'aquesta vall —humà, vegetal— no tan sols és bonic des del cel.

Si voleu crítica literària catalana de qualitat i independent, subscribiu-vos [aquí](#) a *La Lectora*. Amb el vostre suport feu possible que la revista es consolidi i pugui créixer.

1. Hi ressona, en aquests episodis, un dels capítols de *La pell de la frontera* (2014), en què explicava la seva experiència com a professor de català en una aula d'acollida d'Olot. [↗](#)

ETIQUETES: [EDITORIAL PROA](#) [FRANCESC SERÉS](#) [GARROTXA](#) [OLOT](#) [PREMI PROA DE NOVEL·LA](#)

ARTUR GARCIA FUSTER | ÚLTIMES PUBLICACIONS

(Barcelona, 1991). Filòleg i professor d'institut. Expert en literatura catalana contemporània i també en sèries de TV3. Autor del llibre *Memòria, oralitat i ironia a la narrativa de Jesús Moncada* (2019).

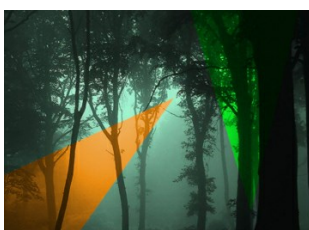
Articles relacionats

Serés i la casa del demiürg

Llaurar la pàgina

*Sempre és tard: l'obra
mestra de Maria Josep
Escrivà*

[Llibres](#)
[Cultura](#)
[Nosaltres](#)
[Contacte](#)

© LA LECTORA
hola@lalectora.cat

Amb el suport de l'Ajuntament de
Barcelona (ICUB, 2019)

[Política de privacitat](#)
[Copyleft](#)

© LA LECTORA 2018